

Nevenka Bezić-Božanić

U SPOMEN CVITU FISKOVIĆU

Akademik Cvito Fisković jedan je od utemeljitelja *Čakavske riči*, časopisa koji je, sa svrhom proučavanja i istraživanja hrvatskoga čakavskog narječja, pokrenuo splitski Pododbor Matice hrvatske. Tom je narječju, sve zapostavljenijem i pomalo osuđenom na zaborav, *Čakavska rič* trebala vratiti visoko mjesto u hrvatskom jeziku i književnosti, koje je ono imalo još od vremena Marka Marulića. Duboko ukorjenjen u ove naše prostore, Cvito je Fisković iznimno cijenio čakavsko narječje i u više svojih radova isticao njegovu vrijednost, pa se stoga i založio za oblikovanje časopisa koji bi očuvao i promicao naslijeđe čakavštine. Od prvog broja daleke godine 1971. pa do 1991. bio je članom njegova uredništva. Brojni znanstveni radovi i građa o čakavštini objavljujvana tijekom dvadeset i pet godina opravdali su postojanje *Čakavske riči*.

Rođen je Cvito Fisković na Badnjak 1908. godine u Orebićima na poluotoku Pelješcu, u pomorsko-brodovlasničkoj obitelji, poznatoj još od 16. stoljeća, koja se tijekom vremena oblikovala u intelektualnu sredinu, sve više cijeneći kulturu i umjetnost. Takvo ozračje odredilo je i Fiskovićevo životno opredjeljenje. Klasičnu gimnaziju pohađao je u Dubrovniku, a Filozofski fakultet u Zagrebu, gdje je i doktorirao godine 1938. U međuvremenu se nakon diplome, godine 1934., vratio u Orebiće, gdje je bio najprije profesor i potom ravnatelj Građanske škole. Tada počinje objavljivati i svoje prve radove iz povijesti umjetnosti, ali i prikaze o suvremenom likovnom stvaralaštvu. Brzo je međutim izgubio službu u rodnome gradu, jer nije htio održati komemoraciju u povodu ubojstva kralja Aleksandra. Zahvaljujući pomoći don Lovre Katića, iz Orebića prelazi u Split, gdje jedno vrijeme radi kao profesor gimnazije Biskupskog sjemeništa, a nakon što je doktorirao odbija ponudu da pođe u Zagreb za asistenta svom profesoru Arturu Schneideru. Prijateljevao je s dr. Ljubom Karamanom, obilazio splitsku okolicu, istraživao, s dr. Mihovlom Abramićem putovao po arheološkim lokalitetima kao kustos splitskoga Arheološkog muzeja.

Ne slažući se s dolaskom talijanskih fašista u Split, povlači se u rodne Orebiće, pa za vrijeme okupacije prikuplja etnografsku građu i bilježi narodne pjesme i običaje Pelješca, svjestan da se naša baština sve više gubi iz narodnog pamćenja,

a ratne prilike, što su najčešći uzrok miješanja življa i migracija, još više zatiru narodne običaje, uništavaju predmete materijalne kulture i narodnu prodaju. Potom se Fisković priključuje antifašističkom pokretu i na Konferenciji kulturnih radnika Dalmacije u Hvaru 1943. godine u svom se izlaganju zalaže za očuvanje baštine i arhivske građe te umjetničkih i etnografskih spomenika. Gdje god odlazio, uvijek na terenu bilježi sve ono što je još sačuvano nakon ratnog vihora, pa je mnoge takve zabilješke nakon rata proširio i objavio.

Možda je upravo ta spoznaja tihog nestajanja ljudske svakodnevice u ratu ili drugim životnim nepogodama usmjerila Fiskovića na istraživanje arhivskih izvora i zaboravljenih slika iz prošlosti na ovim našim prostorima. Jedan je među prvim znanstvenicima koji je u arhivima tražio stvaralaštvo vlastita naroda, otkrivajući brojna imena hrvatskih majstora što nam namriješe skladne urbanističke cjeline i velika umjetnička djela. Posebno se zanimao za stare hrvatske književnike, čije je životopise nadopunjavao arhivskim istraživanjima, otkrio je više starih hrvatskih rukopisa, objavio pravila bratovština na čakavskome narječju. Prikupljao je hrvatske nazive zemljopisnih pojmova, bilježio nazive mediteranskog bilja i ine stare hrvatske riječi, uvijek uspoređujući izvore sa živim jezikom. Posebno se zalagao za stvaranje i oblikovanje domaćeg nazivlja u povijesti umjetnosti i nastojao izbje-gavati tuđice i posuđenice pri opisu umjetničkih djela. Bio je član međunarodnih asocijacija za povijest umjetnosti i zaštitu kulturne baštine, održao je niz predavanja u inozemstvu, šireći spoznaje o umjetnosti na hrvatskoj obali Jadrana i domaćim majstorima što stvarahu stoljećima na ovome tlu.

Podjednako se zanimao za suvremenu umjetnost, pisao eseje, prikaze i kritike o svojim suvremenicima i likovnom životu svog vremena. Uz brojne obveze u službi zaštite, gdje je pune trideset i tri godine bio na čelu Zavoda za zaštitu spomenika kulture Dalmacije, bio je i članom nekoliko stručnih domaćih i stranih organizacija (CIHA, ICOMOS, UNESCO i dr.) Uza sve to, neprestano je istra-živao, obavljao konzervatorske zahvate na spomenicima i pisao. Mnogobrojne knjige, monografije, znanstveni i književni radovi razasuti su po brojnim domaćim i inozemnim stručnim časopisima i publikacijama. Surađivao je i u *Čakavskoj riči*, gdje je objavio više priloga:

Dva pravilnika trogirskih bratovština na hrvatskom jeziku. God. I, br. 1, 1971, str. 99–122.

Dva pravilnika splitskih bratovština na hrvatskom jeziku. God. I, br. 2, 1971, str. 147–177.

Marko Marul Pečenić i njegov likovni krug. God. II, br. 1, 1972. 45–94.

Novi podaci o Hanibalu Luciću. God. IV, br. 1, 1974, str. 5–16.

Računske knjige Hvarkinje Jelene Fazaneo iz XVII–XVIII stoljeća na čakavskom. God. IV, br. 2, 1974, str. 105–152.

Marulićev grob. God. V, br. 2, 1975, str. 41–54.

Turski napadaj na Hvar 1571. God. VI, br. 2, 1976, str. 111–118.

Jedno pismo i nekoliko stihova na hrvatskom jeziku iz 17. i 19. stoljeća s Hvara. God. VIII, br. 1, 1978, str. 5–20.

Pokladne pjesme iz Orebića. God. XI, br. 1-2, 1983, str. 51-81.

Narodne pjesme o pelješkim pomorcima. God. XII, br. 1-2, 1984. str. 143-163.

Božićni običaji i novogodišnje kolende na Orebićima i okolnim selima. God. XX, br. 1, 1992, str. 3-26.

Nekoliko narodnih pjesama 19. stoljeća iz Orebića. God, XXI, br. 1, 1993, str. 3-22; god. XII, 1994, str. 3-22.

Tri inačice korčulanske Moreške. God. XXIII, br. 1-2, 1995, str. 69-96.

Ličnost Cvita Fiskovića duboko je i čvrsto ukorjenjena u naš kamen i zemlju. S njim je otišlo jedno vrijeme i način razmišljanja, koji će međutim uvijek ostati nepresušan izvor za daljnja, ali ipak drukčija istraživanja. Bio je to čovjek iznimno širokih vidika, pa je tako prihvaćao i našu kulturnu baštinu. Split je bio grad njegove mladosti, stvaralačke snage i neminovnog kraja 13. srpnja 1996. godine, a Orebići grad njegova rođenja i posljednje počivalište u zagrljaju njegovih pređa.